«XX ғасырдың 20-50 жылдардағы Қазақстандағы жаппай саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау мәселелері: отандық және халықаралық тәжірибе» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының

Резолюциясы

«XX ғасырдың 20-50 жылдардағы Қазақстандағы жаппай саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау мәселелері: отандық және халықаралық тәжірибе» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияға қатысушылары, баяндамалар мен пікір сөздерді тыңдап, талқылап, Қазақстан Республикасының Президенті Қ-Ж.Қ. Тоқаевтың 2020 жылғы 24 қарашада саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссия құру туралы Қауылың іске асыру шеңберінде, бұл тақырыптың өзектілігі мен үлкен қоғамдық, әлеуметтік, гуманитарлық маңызын көрсетті**.**

Конференция материалдары үлкен қоғамдық резонанс пен қазақстандықтардың тарихымыздың қасіретті беттерінің бар шындығын ашып көрсетуге және оның құрбандарының есімін мәңгілікке қалдыруға деген зор ұмтылысын көрсетеді. Ол жаппай саяси қуғын-сүргін тарихын жаңа әдіснамалық және ақпараттық тәсілдер тұрғысынан терең түсінудің маңыздылығын, мемлекеттік органдардың, ғылыми, білім беру ұйымдарының, азаматтық қоғам институттарының, конфессиялардың, халықтың әртүрлі топтардың күш-жігерін біріктіру қажеттілігіне тоқталды.

1920-1950 жылдары Қазақстанда жүргізілген зорлық-зомбылық кампаниялары мен саяси қуғын-сүргіннің объективті бейнесін қалпына келтіру отандық және шетелдік мұрағаттардағы бұрын қол жетімсіз болған мұрағаттық материалдарды анықтау, жинақтау және талдау бойынша қатаң ғылыми-сараптамалық жұмыстарға негізделуі керек. Қазақстандағы саяси қуғын-сүргін құрбандарының цифрланған, толық, біртұтас деректер базасын құру мақсатында барлық жабылған қорларды толық құпиясыздандыру, олардағы құжаттарды ғылыми айналымға енгізу бойынша, толық ақтауды аяқтау үшін ұсыныстар дайындау және ұсыныстар әзірлеу маңызды.

Кеңес өкіметін күштеп орнатудың шынайы жағдайларын, тетіктерін, құралдары мен әдістерін анықтау мақсатында қазақ халқын әр түрлі тәркілеу, ұжымдастыру, күштеп отырықшыландыру, мемлекеттік зорлық-зомбылықпен ұштасқан күшпен түрлі тонаушылық, сатып алу және басқа да кампанияларды жүргізу, сотсыз және тергеусіз ату түріндегі қуғын-сүргін және террор, соттан тыс органдардың соттауы, туған жерінен қуу, қуу тақырыбана келесіні, яғни: БҚК, БМСБ, Қызыл Армия, ІІХК, МҚМ, МҚК, КСРО прокуратурасы, сот пен әділет органдарының және олардың қазақстандық құрылымдарының барлық шешімдері, бұйрықтары, циркулярлары, нұсқаулары, жазбаша және телеграфтық нұсқаулары, орасан зор адам шығынына, миллиондаған қазақстандықтардың азаптары мен қиыншылықтарына әкеп соқтырған жаппай саяси қуғын-сүргінге негіз болған, жабық қорлардың материалдарын зерделеу, мұрағаттардан тауып, жан-жақты зерделеу.

БМСБ, ІІХК жанындағы «екіден», «үштен», «бестіктен», әртүрлі «алқалық» және «арнайы отырыстарда», прокуроратура органдарының, саяси қуғын-сүргіннің әртүрлі түрлері мен құрбандар санаттары соттарда, ұқсас облыстық және аудандық соттан тыс органдардың ондаған-жүздеген шешімдерді (үкімдерді) зерттеп, объективті саяси-құқықтық талдау жүргізу; аудандық, облыстық деңгейден бастап

жоғарыда аталған органдардың Қазақстандағы аумақтық бөлімшелерінің аталған шешімдер мен қондырғылардың орындалуы туралы есептерді тауып, зерделеу қажет.

Бұл қадамдар Қазақстанға жер аударылған, жаппай саяси қуғын-сүргіннен өткен, большевиктік таптық идеологияның жазықсыз құрбаны болған қазақстандықтар мен халықтардың тұтас бір ұрпағына қатысты тарихи әділеттілікті қалпына келтірудің объективті негізіне айналуы тиіс.

Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде тұтқынға алынған әскери қызметшілерге қатысты қуғын-сүргін шарттарын нақтылау үшін барлық тергеу істерін зерттеп, олардың әрқайсысының кінәсінің ауырлығын анықтау қажет. Бұл тапсырма бірнеше жыл тынымсыз еңбекті қажет етеді.

1941 жылы 16 тамызда Мемлекеттік қорғаныс комитеті тұтқынға түскен Кеңес әскерінің әскери қызметшілерінің отбасылары мен туыстарына репрессиялық шаралар қолдану туралы No 270 бұйрығын шығарды. Сөйтіп, көп жылдар бойы кеңестік әскери тұтқындар қоғам санасында «сатқындар», «сатқындар», «халық жаулары» деген ұғымдармен байланысты болды.

Түркістан легионының объективті, шынайы тарихын қалпына келтіру үшін 40-50 жылдардағы тергеу істерін, кейінгі тергеу процестерін зерттеу қажет.

Конференцияға қатысушылардың пікірлері бойынша, Мемлекет басшысының Жарлығын табысты жүзеге асыру үшін Мемлекеттік комиссияның басшылары, Бас прокуратураның, ҰҚК-нің, Ішкі істер министрлігінің, ІІМ-нің бірінші басшылары, Мемлекеттік комиссия мүшелеріне елімізде саяси қуғын-сүргінге қатысты мемлекеттік және нормативтік құқықтық актілердің толық тізбесін белгілеп, оларды зерттеуге ұсыну қажет, өйткені сталиндік режим құрбандарын толық ақтау тәуелсіз Қазақстан Республикасының мемлекеттік міндеті болып табылады.

Республикалық және облыстық деңгейдегі мемлекеттік комиссияның мүшелері, кіші комиссиялар мен жұмыс топтарының мүшелері мемлекеттің ұстанымын білдіреді, олар оқиғаларды, фактілерді және тарихи тұлғалардың қызметін бағалау кезінде, субъектілік көріністерінен аудлақ болу тиіс. Мемлекеттік комиссияның жұмысындағы Қазақстандағы саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау мәселелерін шешудің тәсілдері мен принциптері халықаралық құқық нормаларына қатаң негізделеді. Біз Қазақстандағы қоғамдық-саяси үдерістерді бағалауда кез келген басқа тәсілдерден азатпыз. Біз өткеннің отарлық және тоталитарлық көзқарастарынан азатпыз. Біз Қазақстанның бостандығы мен тәуелсіздігі үшін күреске үлес қосқан барлық қазақстандықтардың және басқа мемлекеттердің азаматтарының ерліктерін растаймыз.

Мемлекеттік және өңірлік комиссиялар, кіші комиссиялар мен жұмыс топтарының мүшелері тарихи әділеттілікті қалпына келтіруді өз жұмысының басты және жалғыз мақсаты деп санайды. Олар саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау бойынша Мемлекет басшысының алға қойған міндеттерін тиісті деңгейде орындауға ұмтылуда.

Конференцияға қатысушылар резолюцияда айтылған тәсілдер мен ұсыныстар жоғары органдарда өз жауабын табады деп үміттеніп, «XX ғасырдың 20-50 жылдары Қазақстандағы жаппай саяси қуғын-сүргіндер және ақтау үрдістері» атты мемлекеттік тапсырыс пен екіжылдық. және оңалту процестері: бірыңғай деректер базасын құру» мемлекеттік тапсырыс пен бағдарламалық-нысаналы қаржыландыру ғылыми жобасы аясындағы міндеттерді бірлесіп жүзеге асыруға дайын екендіктерін мәлімдейді.